Підготовка експертних кадрів для сфери фінансового моніторингу та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом: методичні аспекти

Ірина Юр'єва

кандидат економічних наук, доцент, доцент Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна, ORCID: https://orcid.org/0000-0002-8159-7763, e-mail: Iryna.Yurieva@khpi.edu.ua

У тезах розглянуто проблеми науково-методичного забезпечення підготовки експертних кадрів для сфери фінансового моніторингу. Обґрунтовано компетентнісний підхід, окреслено напрями вдосконалення експертної дидактики та практико-орієнтованого навчання фахівців з протидії відмиванню коштів.

Ключові слова: *фінансовий моніторинг; протидія відмиванню коштів; підготовка експертних кадрів; експертна дидактика; судово-економічна експертиза.*

Training of Expert Personnel for Financial Monitoring and Anti-Money Laundering: Methodological Aspects

Iryna Yurieva

The theses address the scientific and methodological support for training expert personnel in the field of financial monitoring. A competency-based approach is substantiated, and directions for improving expert didactics and practice-oriented training of anti-money laundering specialists are outlined.

Keywords: *financial monitoring, anti-money laundering, training of expert personnel, expert didactics, forensic economic expertise.*

Актуальність теми зумовлена стрімким зростанням складності та транскордонного характеру схем легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, що суттєво посилилося в умовах повномасштабної збройної агресії проти України. Воєнний стан створив додаткові канали для фінансових зловживань: неконтрольований рух гуманітарної допомоги, воєнні закупівлі, волонтерські збори, релокацію бізнесу та мораторії на окремі види фінансового контролю. За таких обставин якість підготовки фахівців, здатних виявляти, документувати й експертно оцінювати ознаки фінансових злочинів, набуває стратегічного значення для національної безпеки та для довіри міжнародних партнерів до системи фінансового моніторингу України.

Система фінансового моніторингу в Україні функціонує на підставі Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [1], який визначає коло суб'єктів первинного та державного фінансового моніторингу. Водночас практика застосування цього Закону засвідчує суттєвий розрив між нормативними вимогами до кваліфікації фахівців і фактичним рівнем їхньої підготовки, зокрема в частині судово-економічної експертизи фінансових операцій.

Аналіз наявних освітніх програм підготовки судових експертів-економістів, працівників служб фінансового моніторингу банків і небанківських установ, а також співробітників підрозділів фінансових розслідувань дає змогу виокремити кілька проблемних зон науково-методичного забезпечення:

По-перше, недостатня узгодженість між академічними освітніми стандартами та професійними стандартами, що розробляються профільними органами (Державною службою фінансового моніторингу, Національним банком України). Навчальні програми закладів вищої освіти здебільшого орієнтовані на загальнотеоретичну підготовку правників і економістів, тоді як специфічні компетентності з виявлення типологій відмивання коштів, роботи з системами моніторингу транзакцій та проведення фінансових розслідувань формуються переважно на робочому місці, без належного методичного супроводу.

© І. Юр'єва, 2026

По-друге, брак сучасних практико-орієнтованих методик викладання, які б поєднували теоретичну підготовку із симуляційним навчанням на основі реальних (знеособлених) кейсів підозрілих фінансових операцій. Використання кейс-методу, ділових ігор та навчальних симуляторів систем комплаєнс-контролю дає змогу формувати не лише знання нормативної бази, а й практичні навички аналітичного мислення, необхідні для розпізнавання складних, багатоетапних схем легалізації доходів.

По-третє, недостатня інтеграція цифрових технологій у процес підготовки експертних кадрів. Сучасні системи фінансового моніторингу дедалі активніше застосовують інструменти аналізу великих даних, штучного інтелекту та мережевого аналізу транзакцій для виявлення підозрілих операцій. Відповідно, експертна дидактика має включати формування цифрової грамотності та навичок роботи з аналітичним програмним забезпеченням як обов'язковий компонент підготовки.

По-четверте, потребує розвитку міжвідомча складова підготовки кадрів. Ефективна протидія відмиванню коштів вимагає скоординованої взаємодії судових експертів, працівників правоохоронних органів, банківських комплаєнс-фахівців та суддів, які повинні однаково розуміти методологію виявлення й документування фінансових зловживань. Розроблення спільних міжвідомчих навчальних програм і підвищення кваліфікації сприяло б формуванню єдиного професійного дискурсу та зменшенню кількості процесуальних помилок під час розслідування й судового розгляду відповідних справ [2—4].

На підставі викладеного пропонуємо такі напрями вдосконалення науково-методичного забезпечення підготовки експертних кадрів для сфери фінансового моніторингу: розроблення компетентнісної моделі фахівця з протидії відмиванню коштів, яка інтегрує правові, економічні, аналітичні та цифрові компетентності; впровадження модульних освітніх програм підвищення кваліфікації із сертифікацією; активне використання кейс-методу та симуляційних технологій навчання; налагодження системної співпраці закладів вищої освіти з Державною службою фінансового моніторингу, Національним банком України та Національним науковим центром «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» для розроблення уніфікованих методичних рекомендацій із проведення судово-економічних експертиз у справах про легалізацію доходів.

Підготовка кваліфікованих експертних кадрів для сфери фінансового моніторингу є важливою складовою забезпечення фінансової безпеки держави, особливо в умовах воєнного стану, коли ризики використання фінансової системи для протиправних цілей суттєво зростають. Удосконалення науково-методичного забезпечення такої підготовки має відбуватися шляхом упровадження компетентнісного підходу, розвитку практико-орієнтованої експертної дидактики, інтеграції цифрових технологій та поглиблення міжвідомчої взаємодії між закладами освіти, органами фінансового моніторингу й судово-експертними установами.

Перелік джерел посилання

1. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 06.12.2019 р. № 361-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20 (дата звернення: 10.09.2026).
2. Юр'єва І. А., Кочетова Т. І. Комплаєнс-менеджмент та норми етичного бізнес середовища банківської сфери. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (Економічні науки)*. 2024. № 6. С. 69—73. DOI: 10.20998/2519-4461.2024.6.69 (дата звернення: 10.09.2026).
3. Юр'єва І. А., Шевченко Р. О. Кодекс аудитора/бухгалтера та комплаєнс-менеджмент в банківській сфері. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (Економічні науки)*. 2024. № 5. С. 75—79. DOI: 10.20998/2519-4461.2024.5.75 (дата звернення: 10.09.2026).
4. Юр'єва І. А., Геляровська А. О. Комплаєнс-менеджмент в банківській сфері: правові аспекти. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (Економічні науки)*. 2024. № 6. С. 48—52. DOI: 10.20998/2519-4461.2024.6.48 (дата звернення: 10.09.2026).